

Het milieu-initiatief

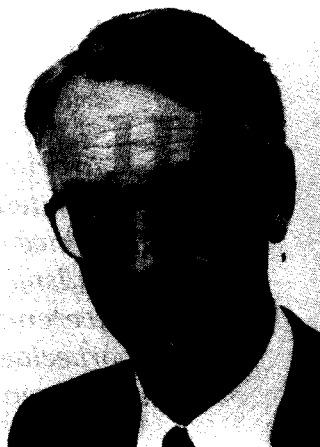
Als de schijn niet bedriegt, zijn de tijden van de euforie rond de zorg voor het milieu voorbij. In 1987 trok het Brundtland-rapport in opdracht van de Verenigde Naties veel aandacht, waarna in ons land het RIVM-rapport *Zorgen voor morgen* verscheen. Het *Nationaal milieubeleidsplan* en de aangescherpte versie van het huidige kabinet (NMP-plus) hielden de spanning er enige tijd in. Maar wie nu in de pers wil scoren, moet zware middelen inzetten. Het recente tweede Internationale Watertribunaal, met aanklachten tegen en veroordelingen van regeringen en bedrijven, haalt nog de pers, maar een energieheffing wordt al spoedig in de partijpolitieke rivaliteit getrokken. Dergelijke golfbewegingen in de publieke belangstelling zijn een normaal verschijnsel. Bewustzijn van milieuproblemen en ontkenning van mogelijke oplossingen ervan wisselen elkaar periodiek af.

De vraag dringt zich op of er over milieuvraagstukken consensus mogelijk is. Of er met een beroep op rationeel handelen niet een weg kan worden gevonden om gezamenlijk milieuvraagstukken op te lossen. Wie in dit opzicht verlangend naar de wetenschap kijkt, komt vaak bedrogen uit. Wetenschappers hebben de mond vol van rationeel handelen, maar hebben daarnaast een geboren aanleg om elkaar tegen te spreken. Zij erkennen doorgaans spoedig van veel weinig te weten en veel politiek gevoel kan hun meestal niet worden toegeschreven. De politiek op haar beurt heeft de neiging te veel te willen en te overvragen, waardoor dikwijls geen bevredigend resultaat van het beloofde beleid kan worden bereikt. De politiek heeft dan ook een ingebouwd mechanisme om haar eigen geloofwaardigheid te verliezen. Het bedrijfsleven, met name in Nederland, heeft de neiging de publieke milieudiscussie met enige vrees en op een afstand gade te slaan, overigens niet zonder zelf de milieuproblemen serieus te nemen. Als bedrijven al niet op eigen initiatief tot beleidsaanpassing overgaan, dwingen werknemers en consumenten dit in toenemende mate af.

Ook al is de euforie voorbij, de milieudiscussie van de laatste jaren heeft veel opgeleverd. Een van de verworvenheden is de brede steun voor 'de economie van het evenwicht'. Dat wil zeggen voor het zoeken naar een samenleving die tegelijkertijd voorziet in de behoeften van de mens, de instandhouding en de ontwikkeling van het sociale systeem en in de voortzetting van een echte samenwerking met de natuur. Als gevolg hiervan worden pogingen in het werk gesteld de hoeveelheid bedrijfsafval drastisch te verminderen, wordt integraal beheer van produktieketens ten behoeve van het maximaliseren van het milieurendement steeds vaker realiteit en raken consumenten gewend om bij te dragen aan het beperken van de milieuschade.

In de loop van 1991 heeft de Britse overheid een commissie ingesteld die tot taak heeft om een onafhankelijk advies te geven over de maatregelen die moeten worden getroffen om het milieuprobleem

beheersbaar te maken. In deze commissie zitten uitsluitend ondernemers. Critici hebben laten weten dat je de kat niet op 't spek moet binden. Niettemin is deze commissie onder de welluidende naam 'The green partners' haar werkzaamheden begonnen, op zoek naar normen die bij de bedrijfsvoering kunnen worden toegepast, naar actieplannen om deze normen aan te scherpen en naar middelen om het resultaat van deze inspanningen te meten. Met veel aandacht voor het broeikas-effect, voor 'recycling' en de ontwikkeling van groene technologie. Op ongeveer hetzelfde moment is onder leiding van de Zwitser Schmidheiny de Business Council for Sustainable Development opgericht. Deze commissie, bestaande uit 48 ondernemers uit vele landen, heeft tot taak om voorstellen te doen voor de komende UNCED-conferentie in Rio de Janeiro. Het uitgangspunt van deze commissie is dat milieubescherming het belangrijkste probleem is voor de markteconomie. Onze economische orde moet nog bewijzen dat zij milieuvraagstukken kan oplossen, zo merkte Schmidheiny in een interview in *Die Zeit* (7 februari 1992) op. Terug naar de Nederlandse politiek. Zolang de wetenschap haar gelederen niet sluit en daarmee geen reële partij is in de maatschappelijke discussie rond het milieubeleid en de overheid politiek gezien even gas moet terugnemen, wordt het tijd om de industrie het initiatief in handen te geven. Het zou een uniek experiment zijn om aan het gezamenlijke Nederlandse bedrijfsleven de opdracht te geven een nationaal milieubeleidsplan op te stellen dat de Nederlandse bijdrage vormt aan 'de economie van het evenwicht'. De vraag is slechts of de onderlinge belangtegenstellingen in het bedrijfsleven de meningvorming niet belemmeren en of het verkregen 'recht van initiatief' voldoende prikkels geeft om gezamenlijke besluitvorming mogelijk te maken. Het lijkt dan ook noodzakelijk om aan dit milieu-initiatief de conditie te verbinden dat het bedrijfsleven rekening mag houden met zijn internationale concurrentiepositie, met afspraken die in EG-verband zijn en moeten worden getroffen en met de technologische mogelijkheden die zich nu en in de nabije toekomst voordoen. Daarbij mag de verplichting gelden dat in samenhang met de te verwachten milieueffecten de gevolgen voor de economische structuur van ons land voor de werkgelegenheid en de koopkracht worden onderzocht. Indien de grote technologische instituten aan dit experiment hun medewerking verlenen, is de kans groot dat er over enige tijd in ons land een milieucensus wordt bereikt. In dat geval is optimaal gebruik gemaakt van de periode waarin het overheidsbeleid op dit terrein publiekelijk even wat minder scoort.

W. J. de Ridder